

Med forbehold om endringer.

INNLEDNING PÅ ÅRSMØTET I FINNMARK ARBEIDERPARTI 6. APRIL 1991
Statsminister Gro Harlem Brundtland

"DEN POLITISKE SITUASJON"

I. ÅPNING

Partifeller !

I arbeiderbevegelsen er vi alltid underveis!

Vi har tatt fatt på en ny og krevende økt som regjeringsparti. Våre verdier og visjoner skal prege den politiske dagsorden. Vi skal bruke våre krefter på å løse dagens oppgaver og på å forme morgendagen. Vi skal ta vare på og bruke de muligheter vår tid gir, nasjonalt og internasjonalt.

Vi lever i en urolig verden, preget av nye muligheter men også av sterke brytninger. Gamle stengsler er revet i Øst-Europa. Folkene i Øst-Europa har selv tatt fatt på å forme sin egen hverdag og framtid. I Vest-Europa skaper utvidet økonomisk samarbeid nye muligheter for økt aktivitet og sysselsetting. Samtidig opplever vi tilbakeslag. Ennå er det usikkert om det er demokratiet eller de gamle makt-apparatene som vinner fram. Saddam Husseins overfall på Kuwait viste hvor sårbar freden er, stilt overfor en maktglad diktator med moderne våpen til disposisjon. Hver dag blir vi minnet om hvordan folkene i Afrika hjemsøkes av sult og nød. Vi kjenner alle de farer som truer klima og miljø på vår klode.

Partifeller! - De utfordringer vi møter ute og hjemme, kaller på det beste i oss. Framfor alt viser de behovet for å vinne tilslutning og bygge på våre egne verdier om likhet, frihet og ansvar for hverandre. Vi må mobilisere krefter og vilje til å ta ansvar og løse problemer i felleskap.

De utfordringer Nord-Norge og Finnmark møter ved inngangen til 90-årene, er samtidig våre viktigste nasjonale oppgaver. Vi kjenner dem godt!

- Vi må få ned den altfor høye arbeidsledigheten og skape et varig og trygt grunnlag for høy sysselsetting.
- Vi må utnytte de muligheter som blir skapt gjennom europeisk integrasjon og den politiske frigjøring i vårt østlige naboland.
- Vi må ta vare på våre naturressurser og sikre en bærekraftig utvikling lokalt og globalt, og vi må
- skape gode oppvekstvilkår for barn og unge og hjelpe de familier som nå sliter med gjeld og økonomiske problemer.

Her i Finnmark vil det alltid være spesielle forhold knyttet til geografi, avstander og klima.

Næringslivet i Nord-Norge og ikke minst i Finnmark, er sårbart når noe går galt. Vi har både sett de uheldige konsekvensene av en mangelfull politikk for ressursene i havet og av en dårlig forberedt liberalisering av kredittmarkedet.

Mulighetene for Finnmark er likevel store, ikke minst knyttet til den internasjonale utvikling, til reiseliv og til ressursene i Barentshavet.

Bosettingen i Nord-Norge er historisk sett sterkere knyttet til internasjonal handel enn bosettingen i noen annen del av landet. For Finnmark var salg av fisk og fiskeprodukter til russerne i øst og kjøp av bl.a. jordbruksvarer fra dem en viktig del av livsgrunnlaget. I flere ti-år har naturlig handel vært forhindret av kald krig.

Nå står vi foran en ny epoke som gir store muligheter for handel og industrielt samarbeid. Men det krever både dristighet og tålmodighet fra vår side.

Finnmark vil her ha et klart geografisk fortrinn når det gjelder å nytte mulighetene. Derfor har Regjeringen også sett meget positivt på forslaget om et østhandels-senter i Kirkenes og vurderer det som viktig at en raskt kan følge opp de planer som foreligger. Vi tar sikte på å få opprettet senteret tidlig på høsten i år. Et slikt senter bør sikres en størrelse som gir et best mulig grunnlag for å satse effektivt i utgangspunktet. Kommunaldepartementet har foreløpig lagt opp til en bemanning på 5 personer. Dersom denne satsingen viser seg vellykket, vil en ytterligere styrking av bemanningen bli vurdert.

Avstander betyr faktisk mindre når utenlandske markeder skal betjenes enn ved konkurranse på hjemmemarkedet, der tross alt de fleste bor i Sør-Norge. Derfor er en så stor del av bosettingen i Nord-Norge knyttet til eksport og vår evne til å konkurrere på internasjonale markeder. Men alt for mye av eksporten har til nå hatt en lav foredlingsgrad. Det gjelder både fanget fisk og oppdrettsfisk. På lengre sikt er det få ting som kan bety mer for sysselsettingen i Finnmark og Nord-Norge enn bedre handelsbetingelser for foredlede fiskeprodukter. Gjennom snart 20 år har forholdet til de europeiske markeder bygd på en frihandelsavtale med dårlige vilkår for videreforedling av fisk. Bare gjennom et utvidet samarbeid kan vi komme lenger på dette feltet. Jeg skal komme nærmere tilbake til EØS-forhandlingene, og også til de muligheter som åpner seg for Nord-Norge gjennom en bedre forvaltning av våre fiskeressurser og gjennom framtidig utvinning av olje og gass. Vår evne til å utnytte slike muligheter og satse på en utviklingsstrategi vil bestemme sysselsetting og bosetting i Nord-Norge på lengre sikt.

Så til det problem som partiorganisasjonen i alle deler av landet satte øverst på dagsorden da vi diskuterte de strategiske oppgaver for dette året.

II. "ARBEID FOR ALLE ER JOBB NUMMER ÉN."

Vi sa fra i oktober i fjor om at Regjeringen Syse i sitt budsjettforslag ga et misvisende bilde når den hevdet at ledigheten var på vei ned. Vi pekte på at forslaget fra den borgerlige regjeringen i alt for liten grad ville bidra til å få ledigheten ned.

Ledigheten er altfor høy. Slik vil vi ikke ha det i vårt land! Vi vil ikke gi opp og gradvis venne oss til en høy ledighet, slik det har skjedd i mange andre land. Regjeringen føler et stort ansvar for det. Vår helt sentrale oppgave er å bekjempe ledigheten. Tallene for mars viser de store utfordringene vi står overfor, til tross for den kursendringen som skjedde etter regjeringsskiftet og de tiltak vi fikk gjennomslag for i Stortinget før årsskiftet.

Det er feil - og det er urimelig å hevde at det ikke er forskjell på borgerlig politikk og Arbeiderparti-politikk når det gjelder sysselsettingen. Vår regjering bygget budsjettet direkte på det alternativ partiet laget i opposisjon og som alle deler av bevegelsen var godt fornøyde med da vi la det fram. Det preges fremfor alt av en helt annen og større vilje til å ta den offentlige sektor aktivt i bruk for å få ned ledigheten.

Vi fikk til økte rammer for kommunesektoren og for statsbankene, økte bevilgninger til forskning og utvikling, mer tilskudd til energi-økonomisering, økte rammer for arbeids-markedstiltak og for boligbygging. Rentene i statsbankene blir nå senket slik vi foreslo, selv om det først blir fra 1. mai. Sammen med økte muligheter til bruk av etableringslån for kjøp av brukte boliger er dette viktig for å få hele boligmarkedet til å fungere bedre.

Mange familier som etablerte seg på boligmarkedet da prisene lå på topp, opplever at inntektene ikke strekker til når de løpende utgiftene skal betales.

Regjeringen vil i Revidert Nasjonalbudsjett fremme forslag for å styrke offentlig og privat boligfinansiering. Blant annet vil Husbankens etableringslåne-ordning bli utvidet. Rammen for slike lån vil bli økt, og lånene vil også kunne benyttes i bruktboligmarkedet. Ordningen vil også kunne bli benyttet av kommuner til refinansiering av boliger. Dette betyr bl.a. at familier som står i fare for å måtte gå fra boligen kan søke kommunen om etableringslån fra Husbanken til avløsning av dyre private topplån. Ordningen kan innføres fra 1.juli 1991 når Stortinget har behandlet Revidert Nasjonalbudsjett.

Mange unge er urolige for om de vil få en utdanningsplass. For å hjelpe ungdom under utdanning vil Regjeringen opprette 3000 ekstraordinære studieplasser i høyere utdanning. Dette vil samtidig lette presset i den videregående skole. Her vil Regjeringen stille 40 mill.kr. til disposisjon for fylkene til utstyr og lokaler. Slik kan vi oppnå en ekstra satsing på elevplasser i det videregående skoleverket, ikke minst de yrkesfaglige studieretninger, som har fått alt for liten oppmerksomhet både fra statens og fylkenes side.

Med den vanskelige situasjonen på arbeidsmarkedet får vi stadig flere langtidsledige. Det er en tragedie for den som rammes - og det skaper uro og usikkerhet i familien og i nærmiljøet. Regjeringen ønsker nå å gi alle langtidsledige som mister trygden etter 80 uker et tilbud om arbeidsmarkedstiltak, utvidet arbeid for trygd, lønnstilskudd eller opplæringstiltak. Ved å ta i bruk den utvidete ordning med "arbeid for trygd" kan kommunene løse nødvendige oppgaver, samtidig som de ledige får erfaringer som kan bedre mulighetene til ny jobb.

Problemene i boligmarkedet illustrerer samtidig et hovedproblem for sysselsettingen: det er grenser for hva vi får til med offentlige virkemidler dersom den private del av økonomien er ute av lage.

Regjeringen går gjennom situasjonen på nytt fram mot revidert Nasjonalbudsjett. Målet om å skape 30 000 flere arbeidsplasser og starte en reduksjon av ledigheten i løpet av 1991 har vi ikke gitt opp. Vanskene på boligmarkedet og på enkelte andre områder forteller hvor krevende det kan bli. Vi vil se på nye muligheter for å stimulere bygge-og anleggsvirksomheten både gjennom økt offentlig byggevirksomhet, ved å satse på modernisering av vannkraft-anlegg, og ved økte bevilgninger i vegsektoren. En del av disse tiltakene må finansieres gjennom reduserte overføringer av liten betydning for sysselsettingen.

Å øke sysselsettingen og få ned ledigheten, er en oppgave som må gjelde alle deler av samfunnet. Det er helt nødvendig å ta i bruk mulighetene i den offentlige sektor, slik vår regjering har gjort og vil gjøre. Men det er ikke nok. Det er helt nødvendig med en bred innsats også i privat sektor. Oppgaven er å skape best mulige betingelser for vekst også i den private sektor i alle deler av landet.

Nasjonalt dreier det seg om å føre videre en politikk som gir bedre konkurransevne overfor utlandet. Det er åpenbart for de fleste at store lønnsøkninger gjør det vanskeligere, og ikke lettere å øke sysselsettingen.

For Nord-Norge, og for Finnmark spesielt, må vi få til en samordnet og offensiv nærings-og distriktpolitikk som bygger på forutsetningene og mulighetene i landsdelen.

Svært mange av de problemer vi sliter med i dag skriver seg fra den ubalanse som utviklet seg i norsk økonomi midt på 80-tallet. Den kraftige låneveksten i husholdningene og ekspansjonen i bankvesenet og annen forretningsvirksomhet var ikke forankret i norsk økonomi. Bankenes problemer smitter nå over på resten av samfunnet. Det var derfor den forrige A-Regjeringen gjennomførte spesielle tiltak for Sparebanken Nord-Norge og at vi nå har fått vedtatt et statlig banksikringsfond som kan gjenopprette tilliten til bankvesenet ute og hjemme.

Banksikringsfondet har allerede sikret den nødvendige tillit for norske banker på det internasjonale markedet.

Vi må ikke på nytt havne i det uføret som preget Norge midt på 80-tallet. Vi trenger en stabil og langsiktig økonomisk politikk. Det er nødvendig for å bringe rentene nedover etterhvert som internasjonal utvikling gjør det mulig. Regjeringen legger stor vekt på dette for å lette byrdene både for mange husholdninger og bedrifter.

Det ble ikke bare ubalanse i nasjonal økonomi. I hvert av årene fra 84 til 86 var det en netto-flytting fra Nord-Norge på over 4000 personer, mens Oslo-Akershus hadde en netto-innflytting på 6-7000 personer årlig. Ikke minst skyldes det at ungdom som reiste ut for å ta utdanning, ble igjen sørpå. Etterhvert ble det en mindre dramatisk utvikling med en årlig utflytting som i fjor kom ned i omlag 1300 personer. I Finnmark var netto utflyttingen på bare 22 personer i 1990. Det er det laveste på svært mange år og folketallet gikk klart opp for første gang siden 70-årene. Mens arbeidsledigheten fortsatt øker markert på det sentrale Østlandet, ser vi en utflating og begynnende nedgang Finnmark. Men nivået er selvsagt alt for høyt.

Det er ingen grunn til å være fornøyd, hverken med utflytting eller ledighet. Men jeg er opptatt av at det bilde av Finnmark som skapes både her oppe og ellers i landet heller ikke skal males i helsvarte farger. Vi må ha tro på mulighetene - og vilje til å ta dem i bruk.

III. FISKERI- OG KYSTPOLITIKKEN

Det er lyspunkter. Vi vet at fiskerinæringen nå gjennomgår en tøff kur for å få opp ressursgrunnlaget. Det er helt nødvendig for å få næringen og hele kysten "på rett kjøll" som også er motto for den kystmelding regjeringen la fram for noen uker siden. Det gledelige er at vi ser tegn på at det nytter. Etter flere års

fiskestopp har lodda kommet tilbake og gitt grunnlag for et godt fiske. Også for torsk er det positive signaler, men det vil være kortsiktig å slippe kvotene løs før bestanden har fått et langt mer solid grunnlag.

Finnmark og kysten er avhengig av fiskeriene. En fornuftig ressurspolitikk må derfor være grunnplanken for å sikre levedyktige samfunn på lang sikt. Når ressursene skal fordeles signaliserer Regjeringen i Kystmeldingen at den vil legge stor vekt på hensynet til de områder der fisket betyr mest for sysselsetting og bosetting, det vil ikke minst si Finnmark.

Kystmeldingen vil bli fulgt opp av en melding som mer nøye går gjennom struktur og tiltak innen fiskerinæringen. De vurderinger av fiskeripolitikken som fylkespolitikere i Finnmark, Troms og Nordland foretar i regi av Landsdelsutvalget for Nord-Norge, vil bli nøye studert i arbeidet med denne meldingen.

"På rett kjøll" tegner ganske positive framtidsbilder for havbruksnæringen, særlig i Nord-Norge. To-tredjedeler av de sjøarealene som egner seg for framtidig utbygging av havbruksnæringen er her i Nord-Norge. Det oppnås også bedre priser for laks nordfra. Fordi man kom senere i gang kan en lettere unngå de miljø- og sykdoms-problemer som nå plager oppdrettsnæringen lenger sør. På kort sikt er det likevel problemer både på grunn av vanskene i bankvesenet og avgiftstiltakene på det amerikanske marked.

Arbeiderpartiet foreslo i Stortinget i fjor vinter en pakke med kortsiktige tiltak for kyst-Norge. De fleste av forslagene ble avvist av Regjeringen Syse og flertallet i Stortinget. Fjerning av el-avgiften for Finnmark og Nord-Troms og igangsetting av det store havbeite-forsøket for laks og torsk, var likevel resultater av de initiativ vi tok. Etterhvert fikk vi også flertall i Stortinget for et pålegg til Syse-regjeringen om å senke arbeidsgiveravgiften.

Det er altså Arbeiderpartiets initiativ som har ført til at arbeidsgiveravgiften helt ble fjernet fra 1.januar 1991 i Nord-Troms og Finnmark. I forhold til den vanlige satsen på 16,7 prosent som gjelder for det meste av Sør-Norge, er dette en merkbar fordel. Særlig fiskeforedling og annen industri- og tjenesteyting som bruker mye arbeidskraft får dermed større muligheter til å opprettholde og øke sysselsettingen. Også kommunal virksomhet nyter godt av dette. Avgiftsnedsettelsen gir samlet en årlig utgiftsbesparelse på mellom 40-50 millioner for kommunene og fylkeskommunene i Finnmark.

Etter skiftet i høst tok den nye A-Regjeringen forslagene fra kystpakken opp i sitt budsjettopplegg. Og fristilt fra Høyre ga så mellompartiene støtte til flere av forslagene som ledd i 91-budsjettet:

- * 45 mill kr. til kystutviklingsfond.
- * 10 mill kr. til kvinnerettede tiltak i kystområdene.
- * 50 mill kr. til gjeldsnedskrivning i fiskeindustrien utenom støtteavtalen.

Det er tatt viktige skritt. Nå gjelder det å følge opp nasjonalt og lokalt.

IV. OLJE, GASS OG MILJØ.

Olje og gass er også en viktig del av Nord-Norges framtid. I den 13. konsesjonsrunde har Regjeringen tildelt 7 utvinningstillatelser i Barentshavet som spenner over 15 blokker.

Det var stor interesse for disse blokkene som mange selskaper venter skal gi nye funn. Tildelingene i 13.runde vil gi aktivitet i minst to-tre sesonger framover. Statoil og Hydro arbeider med de konkrete utbyggingsmuligheter for Snøhvit-feltet, basert på nedkjøling til flytende gass, LNG.

Undersøkelsene gir grunn til en viss optimisme når det gjelder lønnsom utbygging og de muligheter for ny aktivitet og sysselsetting dette gir her nord. Det er ennå for tidlig å si noe sikkert. Neste vår er et sannsynlig tidspunkt for en avklaring, som også må omfatte forholdet til utslipp av CO₂.

Nord-Norges avhengighet av fiskeriene har skapt bred forståelse for hvor viktig det er å verne om den økologiske balanse i havet, og å forhindre at olje- og gass-virksomheten skal skade livet i havet. Derfor er det og må være meget strenge krav til den virksomhet som skal drives.

Ikke noe annet sted så langt nord finner vi en så utstrakt og allsidig bosetting som i Nord-Norge. Det er Golfstrømmen og de milde luftstrømmer som gjør dette mulig. Vi kjenner ikke alle naturens sammenhenger og det finnes reell usikkerhet om flere forhold. Det er lett å se de skadevirkninger forurensinger i havet kan medføre for både dyr og mennesker. Det er vanskeligere å vite sikkert hvilke langsiktige skadevirkninger på klima og havstrømmer som kan følge av utslipp til atmosfæren. Nettopp derfor er "føre var" prinsippet så viktig. Vi kan ikke ta sjansen på at utslippene skal gå så langt at det oppstår en "drivhus-effekt" med uoversiktlige virkninger på klimaet. Vi må gjennomføre tiltak for å unngå alvorlig miljøødeleggelse selv om vi ikke har den fulle vitenskapelige visshet om skadenes omfang og konsekvenser.

De mest alvorlige miljøproblemene er i sitt vesen internasjonale. Det vil ikke hjelpe Norge om vi bare skulle rydde i eget land. Vi er helt avhengige av at også andre land begrenser sine forurensinger. Det er klart at vi raskere og bedre kan nå de internasjonale mål, ved et tett og forpliktende samarbeid med andre land. Da kan midlene blir satt inn der vi får størst reduksjon av forurensingene for hver krone eller hver dollar som settes inn. La meg ta et eksempel: Ytterligere reduksjon av SO₂ - som skaper "sur nedbør" - her i landet koster nesten ti ganger mer enn i Polen.

Forurensningen fra de sovjetiske nikkerverkene på Kola er et av de alvorligste miljøproblemene vi står over for i Norge. Dette er et tydelig eksempel på at løsningen av et nasjonalt problem bare kan finnes utenfor våre grenser.

Og her har vi gått konkret til verks. Siden i fjor har Norge, Finland og Sverige arbeidet om et felles prosjekt for ombygging av nikkerverkene. Dette er et omfattende industriprosjekt som ikke lar seg løse over natten. Utviklingen i Sovjetunionen åpner nye muligheter for samarbeid i Nord, også på miljøområdet. Men samtidig gjør uklare ansvarsforhold det vanskelig å få til endelige beslutninger på sovjetisk side.

Likevel er det nå fremgang å spore. I mars presenterte nordiske representanter alle sider ved prosjektet for myndighetene i Moskva. Grunnlaget er nå lagt for at forhandlinger kan komme i gang før sommeren. Norge og Finland står fast ved løftet om direkte støtte til miljøtiltak på Kola. Vi vil ved alle anledninger presse på for snarlige vedtak på sovjetisk side. Dette er en kamp for Finnmarks miljø, og den må vi vinne - sammen med våre naboer.

Vi må få en ny generasjon av internasjonale miljø-avtaler. Da kan vi drøfte virkemidler som fordeling, kjøp eller leie av utslippskvoter mellom land. Da kan vi få uttelling for prosjekter i Norge som gir en god energibruk med små utslipp av CO₂. Isteden kan vi medvirke til å redusere bruk av kull eller tungolje med stort utslipp av CO₂ i andre land.

I tillegg til vurdering av økonomiske spørsmål må denne type avveininger gå inn i de omfattende vurderinger av hvorvidt det kan lages flytende gass av Snøhvit-gass eller Metanol av Heidrun-gass.

Det er deprimerende å oppleve hvordan politikere som våren 1989 for enhver pris skulle overby Arbeiderpartiet med krevende mål om reduserte utslipp av CO₂, nå går til de motsatte ytterligheter.

Arbeiderpartiet vil ikke leke miljø-politikk på denne måten. Det vil gi helt gale signaler dersom Norge nå, helt alene og på tvers av andre europeiske land, skulle gå bort fra de nasjonale mål som er satt for å begrense utslippene av klimagasser. Utforming av nye nasjonale mål kan først skje når vi ser et mønster for nye og bedre internasjonale avtaler.

Jeg tror nokså mange nå ser behovet for slike avtaler. Miljø-oppgavene er nettopp blant de viktigste grunner for at vi nå på et bredt grunnlag må engasjere oss i europeisk politikk, slik bl.a. EØS-avtalen gir oss en ny mulighet for.

V EN MER EFFEKTIV NÆRINGS- OG DISTRIKTSPOLITIKK FOR NORD-NORGE

For å få større vekst også i den private sektor, satte Arbeiderpartiet og LO ned et hurtigarbeidende utvalg ledet av Gunnar Berge for å få fram nye forslag og tiltak i næringspolitikken. Gruppen har lagt fram et opplegg med 15 konkrete punkter, som nå behandles videre i parti og fagbevegelse. Regjeringen vil i Revidert Nasjonalbudsjett legge fram sin vurdering av viktige næringspolitiske spørsmål.

Arbeiderpartiet mener at det offentlige har et klart medansvar for næringsutviklingen og et særlig ansvar for å sikre hovedtrekkene i bosettingen i Nord-Norge og andre utsatte distrikter.

Jo mer opptatt vi er av at det offentlige skal ta et aktivt ansvar, jo mer må vi være opptatt av at virkemidlene er effektive. Det er ikke til å komme forbi at næringslivet fra tid til annen føler at det offentlige apparatet er for infløkt, med kompliserte regler og mange institusjoner.

Jeg er glad for forslaget som kom fra Berge-utvalget om å slå sammen Industribanken, DU, Industrifondet og Småbedriftsfondet til én statlig nærings-og distriktsutviklingsbank. Dette er en sak vi har arbeidet med lenge, og som har møtt motstand på veien.

Diskusjonen om mer effektive virkemidler for statlig innsats og for distriktene, den hadde vi også i vår forrige regjeringsperiode. Det var ikke lett og finne fram til løsninger som kunne samle tilstrekkelig bred oppslutning. Nå må vi lykkes, av hensyn til små og mellomstore bedrifter - og en effektiv støtte for distriktsnæringslivet. Staten skal kjøpe ut de private aksjonærer i Industribanken. Banken skal føre videre fylkenes viktige rolle i næringsutviklingen. Opplegget åpner for en bedre sammenkopling av distriktsvirkemidlene med de tiltak som retter seg nettopp mot forskning og utvikling. Det heter i forslaget at de fleste beslutninger om mindre lån, garantier og tilskudd skal kunne tas på fylkesplan. Med utgangspunkt i dagens næringsapparat i fylkeskommunene må den nye banken gjennomgå de krav som bør stilles til den lokale forvaltning for å sikre en effektiv og god behandling av sakene.

Vi får da ett statlig apparat med en direkte kopling til fylkeskommunenes næringsrettede virksomhet. Det er behov for større, ikke mindre aktivitet fra fylkeskommunene for å mobilisere den lokale næringsutvikling. Nå må vi bruke midlene slik at de får bedre gjennomslag og at fylkene har noe mer helhetlig å forholde seg til.

For Finnmark må en spesielt vurdere erfaringene med et eget utbyggingsfond som ledd i frifylke-forsøket. Som kjent var det forutsatt at dette forsøket skulle vare til og med 1991 og så vurderes på fritt grunnlag. Mye tyder på at en nærmere tilknytning til et samordnet statlig apparat også vil være en fordel for Finnmark. Mange av de positive erfaringene med nærhet i beslutningene må en imidlertid ta vare på.

Egenkapitalproblemer i Finnmark og Nord-Troms er ellers blant de spesielle problemer det må arbeides videre med.

Berge-gruppen går også inn for at det må satses på bedre kommunikasjoner, og på at en økende innsats må koples til en god samfunnsøkonomisk bruk av midlene.

Dette betyr selvsagt ikke at prosjekter i distriktene utelukkes, men vi må alle, uansett hvor vi er i landet, legge større vekt på at det er prosjekter med stor nytteverdi også for den samlede næringsutviklingen som får vår spesielle oppmerksomhet.

Samisk kultur har tradisjonelt vært nær knyttet til utnyttelse av naturressursene i kyst-, fjord- og innlandsområdene. Sysselsettingen utover primærnæringene er svakt utviklet i disse områdene. Regjeringen er derfor innstilt på å sette igang et tidsbegrenset prøveprosjekt med tilskudd til kombinasjonsnæringer i utvalgte samiske områder. Siktemålet er å utnytte ressursene best mulig. Saken vil etter planen bli drøftet i Sametinget i slutten av mai med sikte på oppstart i 2. halvdel av 1992.

VI OMSTILLINGER I FORSVARET

I vårt forsvar står Nord-Norge i en særstilling. Dette har vært og er de strategisk sett utsatte deler av landet vårt. Samtidig er det et område hvor det er særlig krevende å etablere et troverdig forsvar. Bosetningen er spredt, natur- og klimaforholdene spesielle.

I mange år har det utviklet seg en avstand mellom måten Forsvaret har vært organisert på og ressurstilgangen. Dette sammen med den endrede sikkerhetspolitiske situasjon og trangere økonomiske rammer gjør at Forsvaret i de kommende år står overfor organisasjonsendringer som også vil omfatte flytting eller nedleggelse av virksomhet. Med begrensede ressurser må vi konsentrere kreftene der behovet er størst, og det vil i overskuelig framtid være i Nord-Norge. Som følge av lavere krav til beredskap kan driften reduseres i fredstid. Det kan rasjonaliseres ved å fjerne unødvendige ledd, og ved å ta i bruk kostnadsbesparende teknologi og styringsmetoder.

Verneplikt og tjenestetid er også sentrale deler Forsvarskommisjonens arbeid.

Forsvarsdepartementet har funnet det nødvendig å iverksette en vurdering av tjenestetid og tjenestemønster i samråd med Forsvarskommisjonen, og Forsvarets overkommando vil innen 1. mai i år fremlegge sine anbefalinger.

Så langt er Finnmark blitt skjermet spesielt i forbindelse med den innstramning som har funnet sted i Forsvaret. På bygg- og anleggssektoren ble tiltak forsert for å avhjelpe problemer på arbeidsmarkedet, og omorganiseringer av betydning ble av samme grunn lagt på is i min forrige regjeringsperiode. Situasjonen for Forsvaret er imidlertid nå slik at heller ikke Finnmark kan skjermes fullt ut i fremtiden. Den teknologiske utvikling har innhentet flere av Forsvarets stasjoner også her.

Stortinget har besluttet at Luftforsvarets stasjon i Honningsvåg skal moderniseres. Men dette vil ikke skje før i 1995. I mellomtiden arbeides det med tiltak som kan settes i verk i Nordkapp kommune for å opprettholde sysselsettingen. Dette arbeidet blir gitt prioritet.

Videre arbeides det med et forslag til ny organisering av Forsvarets aktivitet på Varangerhalvøya. Dette forslaget vil bli lagt frem for Forsvarsdepartementet i løpet av våren, og Forsvarsministeren vil reise til Vardø i april for å drøfte situasjonen både med de ansattes organisasjoner og de lokale politiske myndigheter før regjeringen tar stilling til saken.

Regjeringen legger vekt på et nært samarbeid med kommuner og fylkeskommune om de endringer som kan bli aktuelle. Mer omfattende og varige endringer vil først kunne komme som følge av Forsvarskommisjonens innstilling og behandlingen av denne i Regjering og Storting i løpet av 1992. Dersom større nedtrappinger da blir aktuelt, må staten ta sin del av ansvaret, sammen med kommuner og fylke, for å utvikle annen virksomhet i de mest berørte områder.

VII ØKONOMIEN FOR KOMMUNER OG FYLKESKOMMUNER I FINNMARK

Kommunene i Finnmark er i en vanskelig økonomisk situasjon for tiden. Vanskene skyldes først og fremst en høy rente- og avdragsbelastning. Det er av avgjørende betydning at kommunesektoren fungerer godt og er i stand til å løse sine oppgaver. Regjeringen følger derfor utviklingen nøye. At situasjonen har oppstått skyldes både svikt i ressursgrunnlag og konjunkturer, men vi har også klare eksempler på at kommunene har vurdert situasjonen alt for optimistisk, og at en derigjennom har påtatt seg garantier og låneforpliktelser som ikke har stått i forhold til egen økonomisk bæreevne.

Det er foreløpig for tidlig å si hvilke tiltak som Regjeringen vil foreslå overfor Finnmark i kommuneøkonomi-proposisjonen for 1992. Jeg vil likevel antyde at det særskilte tilskuddet til Finnmark, som i det vesentlige er øremerket til gjelds-nedskrivning, videreføres. Kommunesektoren i Finnmark skal få beholde gevinsten av nedsettelsen av satsen for arbeidsgiveravgiften. Det vil videre bli vurdert om Kommunalbanken i sin utlånspolitikk skal kunne spille en mer aktiv rolle overfor vanskeligstilte kommuner.

VIII UTDANNING OG KOMPETANSE

Arbeiderpartiet er opptatt av å sikre det langsiktige grunnlag for lønnsom næringsvirksomhet i Nord-Norge gjennom økt kompetanse.

Dette er bakgrunnen for økt satsing på forskning og utvikling i landsdelen. Neste uke legger Regjeringen fram meldingen om høgre utdanning bygd på Hernes-utvalgets innstilling. Sammenknyttingen av de ulike deler av landets høyere utdanning i et Norges-nett, bør gi Nord-Norge bedre mulighet til å samordne og effektivisere sitt eget tilbud og til å kunne formidle kunnskap fra ulike fagfelt og andre høyskoler til Nord-Norge.

Videre utvikling av ulike former for fjernundervisning representerer et interessant alternativ for kompetanseheving i distriktene. Høgskolene i Finnmark har ikke noe dårlig utgangspunkt i så måte. Bl.a. når det gjelder desentralisert lærer - og førskolelærer-utdanning ligger fylket langt fremme. Den samiske høgskolen i Kautokeino, som nå er under oppbygging, vil dessuten ha sentrale oppgaver knyttet til samisk utdanning. Det kunne vært gitt flere eksempler.

Hovedpoenget er at ambisjonene for høgskolene i Finnmark ikke skal være mindre enn i landet forøvrig. Kanskje snarere tvert i mot.

I 1986 fremmet Arbeiderpartiet forslag om etablering av en utdanningspolitisk region i Finnmark. Forslaget ble fremmet av Finnmarks egne representanter i Stortinget, og regjeringen fulgte raskt opp.

Hensikten var å bringe inn utdanning og kompetansebygging som et sentralt virkemiddel i fylkets samlede planlegging. Derfor ble utdanningsregionen knyttet nært til fylkeskommunen, og organisert på tvers av de tradisjonelle utdanningsområdene.

Regjeringen har foreslått for Stortinget å føre innsatsen i utdanningsregionen videre, og vi har lagt opp til en styrking av innsatsen i voksenopplæringen, som et sentralt innsatsområde.

Rett før påske fremmet Regjeringen en proposisjon om videreføring av virkemiddeltiltakene for skoleverket i Finnmark og Nord-Troms. Det er fortsatt mangel på utdannede lærere ved mange grunnskoler i fylket, spesielt i utkantstrøk.

Vi vil derfor målrette virkemidlene noe sterkere enn tilfellet er i dag, for å treffe der behovet er størst. Ved skoler som har god lærerdekning vil derfor lønnstillegget bli redusert, og adgangen til studiepermisjon med lønn vil bare gjelde for skoler med dårlig lærerdekning.

Vi ser klart at videregående opplæring ofte er en flaskehals i systemet. Det gjelder kanskje spesielt for Finnmark. For å styrke lærernes kompetanse og faglige nivå, har Regjeringen foreslått at det blir gitt statstilskudd til et visst antall lønnede studiepermisjoner i den videregående skolen i Finnmark og Nord-Troms.

Regjeringen er klar over at situasjonen for skolen i de samiske områdene er spesielt bekymringsfull. Regjeringen har derfor lagt inn en spesiell innsats overfor de samiske områdene, bl.a. ved økt bevilgning til læremidler på samisk, og til styrking av de samiske videregående skolene i Kautokeino og Karasjok.

Ved den Samiske videregående skole og reindriftskole i Kautokeino pågår et interessant utviklingsarbeid. Målet er å få til en skole som er mer i samsvar med samisk kultur og næringsvirksomhet, og behovet for å heve kompetansen hos den samiske ungdommen.

IX BARN OG UNGE

Men grunnlaget for kompetanse og fremtid legges også før skolealderen. Arbeiderpartiet har utpekt barn og unge som et av sine tre satsningsområder dette året.

Mange foreldre opplever et heseblesende kappløp mellom egen arbeidstid, barnehagens åpningstid eller dagmammass hentetid, forretningenes lukningstid og kveldens mangslungne program der barn skal hentes og bringes til og fra ulike aktiviteter. Tiden er blitt familielivets knapphetsfaktor, ikke minst gjelder det de enslige foreldrene.

Problemene forsterkes ytterligere av at dette er den fase i livet der utgiftene til etablering er høyest. Mange sliter med studielån og tvinges til å ta ekstra-arbeid eller arbeide overtid for å få endene til å møtes. Ofte faller dette sammen med en periode hvor man også strever for å innarbeide seg i yrkeslivet.

Barna er først og fremst foreldrenes ansvar, men det må være en felles oppgave å sikre dem gode og trygge oppvekstvilkår. - Sikre at barna ikke blir tapere i en samfunnsutvikling som har satt stadig flere småbarnsfamilier i "klemme". Derfor har Regjeringen i sitt første statsbudsjett lagt opp til en barnepolitisk offensiv. Derfor var både partiets og regjeringens medlemmer i begynnelsen av mars ute for å presentere en helhetlig plan for barn og unges oppvekstvilkår.

- Lønnet foreldrepermisjon utvides til ett år.
- Alle barn mellom 1 og 6 år sikres plass i barnehage eller annet tilrettelagt tilbud.
- Alle 6-åringer sikres et heldagstilbud i skolen. Undervisningsdelen skal være obligatorisk.
- Vi skal bygge ut heldagsskoletilbud for alle barn 1. - 3. klasse bygges ut.
- Barns rettigheter skal styrkes, køene i barnevernet avvikles og kommuner og fylkeskommuner bygge opp et skikkelig barnevern.

Men vi må ikke glemme at selv om barnehager og skole-fritidsordninger springer ut av et tilsyns- og omsorgs-behov, så skal det først og fremst være et tilbud til barnet selv. Et tilbud om egenutvikling og vekst.

Derfor har regjeringen også ønsket å styrke skolen for de minste. Inneværende år er det satt av penger på statsbudsjettet til å øke undervisningen med 3 timer pr. uke i skolens 1. - 3. klassetrinn.

Jeg vil benytte anledningen til å fremheve det store løft Finnmarkskommunene er i ferd med å ta når det gjelder skolefritidsordningene. Mens bare 400 av landets 15 000 skolefritidsplasser ved utgangen av 1990 var å finne i Finnmark,

ser bildet fra kommende skoleår annerledes ut. Finnmarks-kommunene har nå meldt inn til Undervisningsdepartementet oppstart av over 1.100 nye plasser i 1991. Til sammen vil Finnmarkskommunene til høsten kunne tilby over 1.500 barn et skolefritidstilbud. Dette er nesten en firedobling på ett år!

Det er ikke bare på dette området at det drives et godt arbeid i Finnmark. Mange gode prosjekter er utviklet på flere områder for å bedre barn og unges oppvekstmiljø, bl.a. barne-og ungdomsprosjektet i Båtsfjord kommune som bør ha interesse langt utover fylket.

X FORHANDLINGENE OM EØS

Det er nå ganske nøyaktig to år siden statsministrene i EFTA møttes i Oslo og gav startskuddet for EØS-prosessen. I slutten av juni håper vi å ha avtalen på bordet. I ukene fremover vil innspurten i EØS-forhandlingene stå i fokus. Det kan bli harde tak, både ute og hjemme. Men det skal vi greie. Vi dro i gang EØS-prosessen, nå skal vi fullføre den etter at andre har kastet kortene.

Hvorfor er EØS-avtalen så viktig for Norge? Hvilken betydning har det for oss at de 12 EF-landene nå gjennomfører sitt indre marked?

Det var den diskusjonen vår forrige Regjering reiste og som vi gjennomdrøftet i en Stortingsmelding som ble levert i 1987, 15 år etter at vårt forhold til Europa sist sto på den politiske dagsorden. Når våre fremste handelspartnere i Europa videreutvikler sitt samarbeid - da kan ikke vi late som om ingen ting er hendt. Det ble også det brede Stortings-flertallets konklusjon i 1988.

Vi møter et helt anderledes EF i dag enn i 1973. EFTA-landenes frihandelsavtale fra 70-årene holder ikke mål. Uten like gode konkurransevilkår stenges vi indirekte ute fra det store markedet

som også er vårt marked. Det vil gå på arbeidsplassene løs hvis vi ikke makter å finne løsninger. Det vil ramme mulighetene til å videreutvikle velferdssamfunnet. Da er vi avhengig av en solid økonomi og å kunne konkurrere med andre land. Husk at de øvrige EØS-landene, 19 land, mottar nesten 90% av vår eksport.

Et felles regelverk og like konkurransevilkår i hele Vest-Europa - det er det EØS-avtalen handler om. Og så skal vi ikke glemme: De øst-europeiske land som har frigjort seg selv melder seg nå på og tilnærmer seg EF og vårt samarbeid. Dette gjør de fordi de opplever sin plass som sammen med andre europeiske land.

Hvorfor er så et felles regelverk og like konkurransevilkår så viktig? La oss se litt på forhold dere kjenner godt her i Finnmark. Ute ved kysten er det bygget opp flere fiskeoppdrettsanlegg. I går kunne vi vise frem Møre oppdrettsanlegg utenfor Båtsfjord til EF-kommisjonens visepresident. Et slikt anlegg så langt mot nord sier noe om viljen til å satse. Her anvendes den beste tilgjengelige teknologi og kompetanse. I denne vekstbransjen er Norge ledende i verden.

Så opplever vi altså å møte anklager om dumping, både i USA og i EF. Bak slike anklager ligger ofte utenlandske næringsinteresser som frykter norsk konkurranse. De presser sine lands myndigheter til å ilegge norske produkter straffetoll. I dag er det internasjonale regelverket så svakt at det er lite vi kan gjøre mot slike anklager. Bare påstanden fra amerikansk side om at vi driver med dumping, har ført til at eksporten av fersk norsk laks til USA har stoppet opp. I påsken ble det kjent at USA har innført en straffetoll på fersk laks på 26%. Bakgrunnen for det amerikanske vedtaket er helt urimelige anklager om dumping og subsidier,- anklager som mangler enhver reell bakgrunn både i vår virkelighet og i internasjonal handelsrett. Straffetollen kan bety slutten for eksport av fersk laks til Amerika. Det er lettere å angripe næringer i et lite land enn å "straffe" større og sterkere land eller handelsgrupperinger.

Igjen får vi illustrert hvor avgjørende det er å ta del i et forpliktende handelssamarbeid der også de små land kan nyte godt av den beskyttelsen felles avtaler gir. I EØS skal det være felles konkurranseregler, og det skal være ordninger for å kontrollere at reglene følges. Da kan man ikke anklage et land for å bryte reglene uten å føre bevis for at det faktisk har skjedd.

Hvem er dette aller viktigst for? Jo, for de mange eksportnæringene nettopp i distrikts-Norge. Det er først og fremst i distriktene at vi finner de næringer som konkurrerer på eksportmarkedet. Stål, jern, fisk, treforedlings-produkter og aluminium - alle disse produkter har opplevd dumping-anklager. Selv kort tids straffetoll kan ramme hardt. Det skal ikke mye til før møysommelig opparbeidede markedsandeler blir tatt av andre, slik vi nå opplever i USA. Da tar det ikke lang tid før arbeidsplasser går tapt og vi vet at det mange steder i distriktene finnes få alternative sysselsettings-muligheter. Og ikke minst, alle ser det, mulighetene for en videre utvikling går tapt.

Så ser jeg noen hevder at dette med eksportnæringene og arbeidsplassene ikke er så viktig. De påstår at de fleste arbeidsplassene her i landet er i de skjermede næringer, og at de næringene kan leve bedre med en frihandelsavtale. Jeg ber dere tenke over hva slike utsagn betyr. Det man egentlig sier, det er at greier vi ikke å beholde vår eksportindustri konkurransedyktig, ja så gjør det ikke noe, fordi de fleste jobber i offentlig sektor og i annen skjermet virksomhet. De som er rimelig bevisste, vet at vi ikke kan leve, i hvertfall ikke utelukkende, - av å klippe håret av hverandre. For å finansiere en stor offentlig sektor, for å ha verdier å fordele, ja så må disse verdiene skapes. Vi må kunne hevde oss der hvor også andre lands varer og tjenester sirkulerer. Vi må rett og slett være gode nok til å konkurrere med andre land. Mange av de pengene vi skal bruke her hjemme - de er vi nødt til å tjene ute.

Likevel er det altså de som ser seg rundt og påstår at vi bare kan fortsette som før. Men de ser ikke langt nok, det er det som er problemet. Signal-virkningene av å stå stille mens alle andre beveger seg vil være meget alvorlige. Investeringer i dag er arbeidsplasser i morgen. Usikkerhet fører til at investeringene uteblir. Vi trenger EØS-avtalen slik at personer og bedrifter tør å investere i ny eksportrettet virksomhet i Norge.

Men betyr ikke det indre markedet økt konkurranse også i Norge? Jo, det vil bli økt konkurranse - i alle fall! Det finnes ingen metode til å velge seg bort fra det. Vi er nødt til å bli flinkere, og vi kan bli flinkere. Det er ikke negativt å gjøre en bedre jobb! Andre land er igang med å utvikle nye og mer konkurransedyktige virksomheter og næringer. Når reglene er i ferd med å endres, så må også vi endre vår virksomhet. Vi må ta i bruk forskning og utvikling, være markedsrettet, få våre produkter til å slå igjennom og være interessante for andre land. Bare slik unngår vi å tape i konkurransen. Da skal vi ha tro på oss selv. Hvem har f.eks. sagt at det ikke er mulig å selge en del fine og rene norske landbruksprodukter til utlandet? Ikke Landbruksministeren, hun tror at det er mulig!

Vi husker fra 1972 hvilken rolle situasjonen for fiskeriene spilte for mange nordmenns syn på medlemskap. Jeg tror mange i EF først i ettertid ble klar over hvor viktig dette var for Norge. Dette var viktig da og det er viktig nå! Dette har vi lagt stor vekt på å få skikkelig frem på politisk plan i EF-landene. I de siste dagene har vi hatt anledning til å vise dette frem ved selvsyn til visepresident Andriessen. Vi har gjort det klart at det ikke er aktuelt å se Island og Norge separat i dette spørsmålet. Det har vi gjort helt klart. Store og viktige deler av vårt land er helt avhengig av en fremtidsrettet fiskerinæring. Det har vi da lagt stor vekt på å få skikkelig frem i forhold til de andre EF-landene i disse månedene.

I EØS-forhandlingene er vårt krav klart: Vi krever frihandel for fisk i hele EØS. I dag møter norsk fisk og fiskeprodukter tollsatser på opp til 30% på EF-markedet. Dere vet hva dette betyr for fiskerinæringen. Bearbeidingen av norsk fisk finner snarere sted i EF-landene enn i Norge.

Nå overlater vi til dansker, tyskere og andre å foredle de utmerkede råvarene som skaffes frem langs kysten. Da blir også arbeidsplassene liggende utenfor Norge.

I forhandlingene har vi gode argumenter. I dag er det frihandel for fisk i EFTA. Men det ble det først i 1989 på Statsministermøte i EFTA. Det kom ikke av seg selv. Det var en hard drakamp som ga resultater. Men når det nå er frihandel for fisk i EFTA og EF bør det samme prinsippet gjelde i EØS som er EFTA og EF samlet. Vi må være klar over at det er ganske sterke økonomiske interesser i EF som holder igjen selv om logikken er på vår side. I alle land er det sterke følelser og interesser knyttet til primærnæringene. Derfor er det ekstra vanskelig å forene motstridende krav på dette området.

EF har som motytelse for vårt krav om frihandel krevd tilgang til nye kvoter i våre farvann. Også EF-landene har overkapasitet i sin fiskeflåte. Samtidig prøver enkelte EF-land å endre den interne kvotefordelingen i EF gjennom økte kvoter i blant annet norske og islandske farvann.

Vi avviser EFs koplingskrav, la det være helt klart. Vi har i dag et fiskerisamarbeid med EF gjennom fiskeriavtalen fra 1980. Her samarbeider vi om en ordnet forvaltning av fiskeressurser i EFs og våre fiskeområder. Vi har årlig kvotedrøftelser som sikrer balanse mellom det norske fiskere fanger i EFs sone og det EFs fiskere fanger i norsk sone.

Når det gjelder samarbeid om ressursene må dette ta utgangspunkt i prinsippene i fiskeriavtalen. I dag er fiskere både i EF og i Norge rammet av de dramatiske kvotereduksjonene.

Når ressursituasjonen bedres vil kvotene øke for begge parter.

I dag har vi på enkelte områder ulik organisering av fiskerimarkedene i EFTA og EF. Som et viktig bidrag for å bringe fremgang i forhandlingene mener jeg vi bør gå inn i en diskusjon om harmonisering av markedsordningene og konkurransereglene. Her bør vi også kunne se på ordninger for landing av fisk fra utenlandske fartøyer. Jeg tror fordelene her ville være større en ulempene. Det vil bl.a. sikre bedre tilgang på råstoffer til vår egen fiskeindustri.

Frihandel forutsetter i prinsippet felles regelverk. Her har vi allerede gjort mye gjennom frihandelsordningen i EFTA. Vi vet at EF-landene har betydelige støtteordninger og subsidier. I enkelte tilfeller opereres det med investeringsstøtte på opptil 65%. I EFTA er vi i ferd med å bygge ned statsstøtte innenfor fiskeriene som klart er handelsvridende. Tilsvarende ordninger bør bli praksis i hele EØS.

La meg føye til: Bedre handelsvilkår vil gi Finnmark og andre deler av kyst-Norge økte muligheter til å foredle fisk. Men det må gjøres en jobb på hjemmebanen også, med behandlingen av råvarene, organisering av omsetningen, utvikling av kompetanse og markedsføring av produktene.

**

Det mangler ikke på skremselspropaganda om Europa og EØS i disse dager, selv om jeg ser en tendens til at usaklighetene dempes noe nå. Det skapes inntrykk av at vår velferdsstat, med alle de ordninger Arbeiderpartiet selv har kjempet frem - skulle stå i fare med EØS-avtalen. Men om dette var tilfelle - da ville ikke Regjeringen, Stortingsgruppa og Det norske Arbeiderpartis sentralstyre gått inn for den. Hvordan vi fordeler, hvordan vi ilegger skatter og avgifter, hva slags helse og sosialpolitikk vi vil føre, hva slags miljøpolitikk vi vil satse på - Dette bestemmer vi i Norge og det vil vi gjøre i fremtiden.

Vi vil fortsatt kunne føre en aktiv distriktspolitikk. Også i Europa finnes det distrikter. EFs regler for støtte til distriktene legger ikke bare vekt på inntekt og ledighet, men også på avstander og spredt bosetting. Selv om norske distrikter ofte har høyere inntekt og lavere ledighet enn mange områder i EF-landene, vil ikke felles konkurranseregler i EØS hindre oss i å drive en aktiv distriktspolitikk slik vi kjenner den i dag.

Jeg tror det er viktig for denne landsdelen at det blir kjent, det er nemlig en del av de som reiser rundt og snakker om disse sakene som sier noe ganske annet.

Det står et bredt Stortingsflertall bak ønsket om en omfattende EØS-avtale. Men de ivrigste nei-partiene gjør det de kan for å blande EF og EØS sammen. Og i motstanden mot EF-medlemskap, som ikke står på dagsorden, gjør de det de kan for å hindre også en EØS-avtale. De som nå snakker om at vi kan bruke frihandelsavtaler de har rett og slett ikke tatt inn over seg det som har skjedd i Europa. Bare tenk dere den muligheten at Norge nå i løpet av de neste ukene eller månedene skulle melde seg ut av dette arbeidet som 19 land holder på med. Og si - nei, vi vil ikke samarbeide mer, vi ber dere andre være med så Norge kan få en egen avtale som er bedre enn den dere andre kan få. En reforhandlet frihandelsavtale som blir mye bedre for oss enn det alle dere andre i fellesskap nå er i stand til. Hvordan tror dere de 18 andre landene ville reagere på det? Vi skal bli svært dårlig behandlet, og komme i en situasjon som jeg ikke tror noen vil ønske å sette Norge i, hvis det skulle bli situasjonen for oss. At vi på den måten så skulle få bedre løsninger f.eks. på fisk etter at vi har hatt frihandelsavtale i 20 år og ikke fått til en ting, er jo nokså utenkelig. Vi ønsker en god EØS-avtale nettopp fordi vi må møte nye krav - fordi det er veien å gå for å ivareta våre nasjonale interesser, for å sikre arbeid og velferd for framtida.

XI SKATT

Så til slutt litt om skatt.

Neste uke legger Regjeringen fram for Stortinget de konkrete forslag til den store skattereformen. I Arbeiderpartiet har vi arbeidet helt siden slutten av 70-årene for å få til et nytt og mer rettferdig system. Det nåværende er helt gjennomhullet av fradrags- og avskrivningsordninger og fører til en urettferdig fordeling av skattebyrdene. Det er de som er flinkest til å utnytte systemet som kommer best ut. Ordningene har også ført til at næringslivets investeringer ofte har vært mer preget av ønsker om å spare skatt enn av reell lønnsomhet. For myndighetene har det kompliserte systemet også gjort det vanskelig med effektiv kontroll. Skattesystemet er en av årsakene til at vi får mindre igjen av det vi satser her i landet - at kapital og arbeid kaster mindre av seg enn i de fleste andre industriland. Det kan vi ikke leve med. Det har vi ikke råd til. Vi må sikre et bedre grunnlag for velferdsamfunnet.

Arbeiderpartiet og Regjeringen har tre hovedmål med reformen:

- Vi vil sikre grunnlaget for et høyt fellesforbruk gjennom et enklere og bedre skattesystem.
- Vi vil ha større rettferdighet, særlig mellom lønnstakere og næringsdrivende.
- Vi vil ha et system som bidrar til bedre bruk av våre ressurser og gir grunnlag for økt sysselsetting og verdiskaping.

Arbeiderpartiet har ikke tenkt å konkurrere med Høyres uansvarlige løfter om skattelettelse. Vi vil i hovedsak bygge på et uendret skattenivå. Når vi denne gang likevel legger inn en reell skattelette på 2 mrd. kr for 1992, er det for å unngå at enkeltgrupper skal komme urimelig ut. Det er direkte galt når noen nå påstår at folk med vanlig inntekt og stor gjeld vil tape på reformen. Det er heller ikke tale om økt boligs katt.

I sum vil de fleste faktisk tjene litt på reformen allerede i 1992, men det er ikke det vesentlige. Hovedsaken er at vi alle som samfunn og enkeltpersoner i det lange løp vil tjene på at vi får et bedre system. - Et system med færre huller og lavere satser der bedrifter og enkeltpersoner oppfordres til å investere fornuftig for seg selv og samfunnet. - Et system der vi sikrer fellesskapet de inntekter som trengs for et moderne velferdssamfunn og gode helse- og utdanningstilbud.

La meg også berolige: det er ikke tale om kraftige avgiftsøkninger. Avgiftsøkningene i 1992 vil bli klart mindre enn Regjeringen Syse foreslo for 1991 - og prisvirkningene utover de vanlige justeringene vil dreie seg om 0,3 pst.

Med bakgrunn i at den lavere statsskatten i Finnmark og Nord-Troms faller bort som del av skattereformen vil vi foreslå at finnmarksfradraget økes fra 10 000 kroner til 15 000 kroner i klasse I og fra 20 000 til 30 000 kroner i klasse 2.

Forslaget vil særlig være til fordel for de med lavere og middels store inntekter som på grunn av det nye systemet får samme glede av forslaget som de med høy inntekt.

Det stod et bredt flertall bak, da Stortinget behandlet prinsippene for reformen i fjor høst. Arbeiderpartiet har tatt og vil ta ansvar for at vi nå skal få et bedre skattesystem. Men det er ikke nok at vi tar ansvar alene. Nå må også andre partier ta ansvar skal vi lykkes. Vi må ha en klar fordelingsprofil og vi må sikre samfunnets samlede skatteinntekter. Det blir de krav som må settes til alle ved den avsluttende behandling i Stortinget.

XII AVSLUTNING

Distriktpolitikken avslører mer enn mange andre oppgaver de politiske og ideologiske skillelinjer i landet. Arbeiderpartiet mener at samfunnet har et ansvar, og at vi i fellesskap skal bruke offentlige virkemidler for å sikre bosetting og likeverdige

levekår i alle deler av landet.

De siste søndagene har mange nordmenn fulgt TV serien "veier til vår tid" med Reidar Hirsti som hovedredaktør. Serien er langt fra avsluttet, men for mange av oss har den allerede fungert som en minnebok fra en ganske nær fortid og gjenkalt episoder og begivenheter som har preget oss alle.

Serien viser oss også hvor nær knyttet arbeiderbevegelsens historie er til vår moderne norske historie og oppbyggingen av velferdstaten : gjennom utvikling av en helsetjeneste, utdanning for alle, spredning av kulturtilbudene til hele landet, boligbygging og industrireising.

Vi har lov til å være stolte av vår egen innsats og arbeiderbevegelsens bidrag til å skape et moderne velferdsamfunn. Men utfordringene i dag er nye. Det er de utfordringene vi nå sammen må møte. Svarene vi gir og løsningene vi foreslår kan heller ikke være de samme. Vi husker alle valgplakatene der røyken fra fabrikkpipene steg optimistisk til vars. Industrivekst gav oss velstand som var et nødvendig element i å skape verdigrunnet velferdstaten var avhengig av.

I dag vet vi at også miljøkonsekvensene må inn i de regnestykkene vi setter opp. Vi må ta ansvar for kommende generasjoner. Dette vet de av dere som har drevet fiskeri, gårdsbruk og reindrift: Det må være sammenheng mellom de ressurser vi tar ut og den tilvekst vi til enhver tid har. Det dypeste innholdet i "bærekraftig utvikling" har alltid vært en realitet for de som lever av det naturen kan produsere.

La meg avslutte med å understreke:

Norge vil bli fattigere, og Europa vil bli fattigere om vi ikke makter å sikre levedyktige lokalsamfunn her nord. Det er en del av variasjonsbredden og særtrekkene i Norge og Europa at vi har en så allsidig virksomhet på disse breddegrader. -At vi har levende fiskevær og landbruksbygder, at vi har samiske kjerne-

områder, at vi har bysamfunn med reiselivstilbud av internasjonal standard - at vi har Finnmarks fantastiske natur og mennesker som bor og lever her fordi de trives her.

Men - vi kan ikke opprettholde Finnmark som et museum til glede for de som bor andre steder. Finnmark må være i forandring og utvikling på folkets egne premisser. Fra Arbeiderpartiet kan vi love at vi vil bygge videre på den solidaritet som er selve kjernen i partiets ideologi. Derfor vil vi være opptatt av ordninger som gir likeverdige levekår, gode helse- og utdanningstilbud og derfor vil vi gi dere redskaper for å utvikle Finnmark videre. Men det er dere som bor her som må ta redskapene i bruk, utnytte mulighetene og gjøre fylket til det som det kan bli for dere og for landet. Lykke til!